

EMLÉKEZŐ PÁCIENSEK, EMLÉKEZETES TERÁPIÁK

EMLÉKEIM SIGMUND FREUDRÓL

A Farkasembertől

[Szergej Pankejev]*

Freudot 1910 elején ismertem meg. A pszichoanalízisnek és alapítójának neve akkoriban Ausztria határain kívül még csaknem ismeretlen volt. Mielőtt beszámolnék arról, hogyan kerültem egyáltalán analízisbe Freudhoz, szeretném feleleveníteni azt a vigasztalan helyzetet, amelyben egy neurotikus találta magát abban az időben, amikor még nem létezett pszichoanalízis.

Egy ilyen beteg az életbe visszavezető utat keresi, mivel konfliktusba került környezetével, majd elveszítette vele kapcsolatát. Egy ilyen beteg affektus-élete mindig „inadekvát”, azaz nem illeszkedik a valóságos élet külső körülményeihez. Az affektus célja nem a tudatos valóságos tárgy, hanem egy másik, amely a tudattalanjában rejtőzik, így neki magának is ismeretlen. Az affektus tehát rendre túllő a valóságos, a tudat számára hozzáférhető tárgyon. Amíg az embernek sejtése sem volt erről a tényállásról, csupán két lehetőség adódott az affektus inadekvát voltának értelmezésére. Az egyik magyarázat – így fogták fel a dolgot a laikusok – az affektus intenzitásának azon felfokozottságára támaszkodott, amely semmiféle kapcsolatban nem állt a valóságos helyzettel; azt mondták, hogy a beteg egyszerűen mindent eltúloz. A másik magyarázat abban állt – ezt a neurológusok és a pszichiáterek képviselték –, hogy a lelki folyamatokat a testből vezették le, és arról próbálták meg-

* A fordítás alapjául szolgáló kiadás: Meine Erinnerungen an Sigmund Freud – Vom Wolfsmann. In: *Der Wolfsmann vom Wolfsmann. Sigmund Freuds berühmtester Fall*. Ed. Muriel Gardiner. Fischer Taschenbuch Verlag, Frankfurt am Main, 1989, 169–189.

győzni a beteget, hogy esetében az idegrendszer funkcionális zavara áll fenn. Pedig a beteg azért ment el az orvoshoz, hogy úgyszólván kiöntse neki a szívét, és akkor azt a keserű csalódást kellett megélnie, hogy az alig hallgatta meg őt, abba pedig egyáltalán nem akart közelebbről belebocsátkozni, ami a beteget olyannyira foglalkoztatta. Azonban a beteg számára éppen az volt az ő saját őseredeti belső élménye, amit az orvos egy objektív tényállás úgyszólván jelentéktelen kísérőjelenségeként értelmezett. Így semmilyen kapcsolat nem jött létre a beteg és az orvos között. Olybá tűnt, hogy a lelki betegségben szenvedők kezelése zsákutcába jutott, amelyből nincs kiút.

Az imént mondottak alapján egyértelmű, hogy nekem sem volt jobb sorom, mint betegtársaimnak, akiket akkoriban a „neuraszténias” gyűjtőnévvel illettek. Könnyebb esetekben előfordult, hogy az olyan fizikai terápiák, mint a vízkúra vagy a villanyozás bizonyos fokú javuláshoz vezettek, nálam azonban mindezek a módszerek teljes kudarcot vallottak. Ha befeküdtem egy szanatóriumba, akkor állapotom olyannyira romlott, hogy nem maradt más hátra, mint hogy a lehető legsürgősebben távozzam. Ezenközben tekintélyes számú orvossal konzultáltam, például Ziehen professzorral Berlinben vagy Kraepelin professzorral Münchenben, mindazonáltal semmiféle eredményt nem könyvelhettem el.

A máskülönben világhírnek örvendő Kraepelin professzornál vallott kudarcomat egyébként becsületes módon, ő maga ismerte el. Búcsúzásakor bejelentette, hogy téves diagnózist állapított meg nálam. Kérdésemre, hogy akkor most mit tegyek, újra meg újra a következő szavakkal felelt: „Hiszen látja, hogy tévedtem.” Végül azt tanácsolta nekem, hogy feküdjek be ismét egy szanatóriumba. Mindezek után nem volt meglepő, hogy aztán végleg lemondtam mindenfajta orvosi segítségről.

Aztán véletlenül megismerkedtem egy fiatal orvossal, Dr. D.-vel, aki pártfogásába vett és páratlan igyekvéssel próbált meggyőzni arról, hogy esetem semmiképpen sem reménytelen és hogy az eladdig próbált gyógyítási kísérletek csak azért vallottak kudarcot, mert téves kezelési módszereket alkalmaztak. Dr. D. a pszichoterápia lelkes híve volt, gyakran emlegette Dubois és Freud nevét és beszélt a „pszichoanalízisről” is, amelyről persze akkoriban – ahogy később megállapítottam – igencsak ködös elképzelése lehetett. Rábeszélő művészete oly nagy volt, az én lelki állapotom pedig oly siralmas, hogy végül elhatároztam, utolsó kiútként, Dr. D.-vel megpróbálkozom.

Ekkor kezdődött meg Dr. D.-nél „analízisem”, amelyen ő tulajdonképpen csak kötetlen kibeszélést értett páciens és orvos között. Jóllehet